KUNST GEBOUW

Creatieve lesideeën Kinderboekenweek 2019

Reis mee!

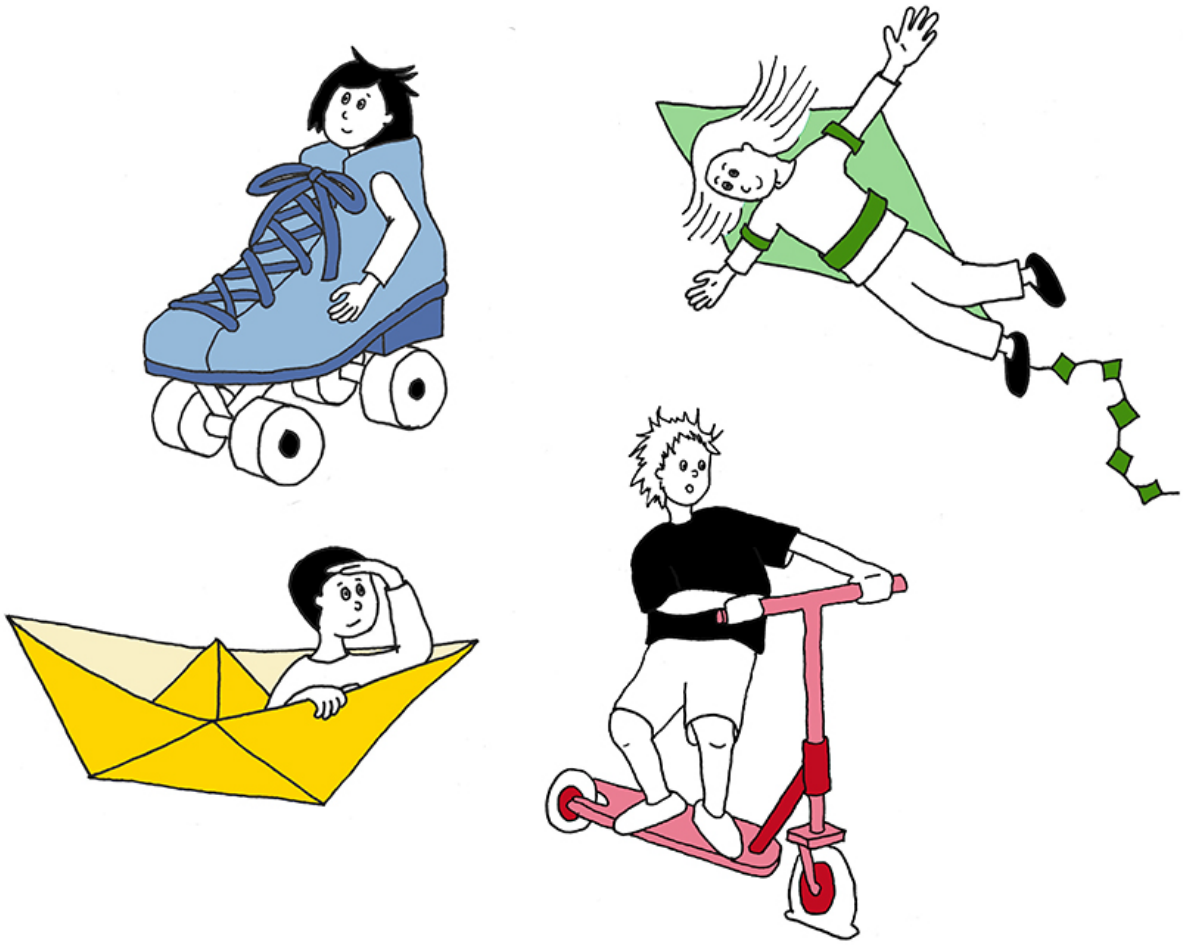

Bij de Kinderboekenweek draait het natuurlijk om lezen. Om het lezen nog leuker te maken, biedt Kunstgebouw leerkrachten ieder jaar creatieve lesideeën aan. Want lezen in combinatie met dans, theater, muziek of beeldende kunst is helemáál een feest.
Van 2 t/m 13 oktober staan voertuigen centraal in de Kinderboekenweek 2019: Reis mee! Bij de lesideeën kun je gebruik maken van de kerntitels 2019, maar je kunt natuurlijk ook met je eigen favoriete kinderboeken werken. Alle filmpjes, muziek en afbeeldingen die bij de lessen horen, vind je op **www.kunstgebouw.nl/kinderboekenweek**

Ga je mee? | groep 1 en 2 | dans

Welke manieren zijn er om te reizen? En wat kun je allemaal tegenkomen onderweg? De leerlingen gaan in hun fantasie op reis en beelden dat uit op muziek. Eerst met de boot, dan met het vliegtuig en lopend door de woestijn. Daarna met zelfverzonnen voertuigen. Ga je mee?

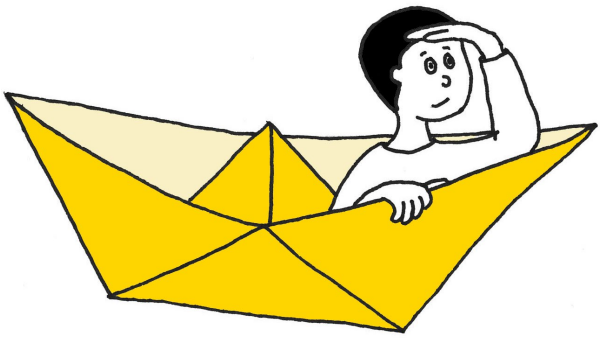

Tijd

30 minuten

Ruimte

Speellokaal of klaslokaal (alle tafels en stoelen aan de kant)

Nodig

Apparaat om muziek af te spelen (mobiele telefoon met boxen of digibord)
Muziekfragmenten (www.kunstgebouw.nl/kinderboekenweek)
Handtrom

Voorbereiding

Zoek de muziek alvast op en zorg dat deze luid genoeg afgespeeld kan worden.

Boeken die aansluiten op deze les

Welkom thuis, Bever! | Magnus Weightman
De droomreis van neef Karel | Rick de Haas, Nicolle van den Hurk, Els Vermeltfoort (bij dit boek is een leuke animatie gemaakt die je op het digibord kunt afspelen)

Stap 1: lopen op muziek
De leerlingen staan in tweetallen in een lange rij achter elkaar. Zet de muziek aan (track 1). Ga voorop staan en loop in de maat van de muziek. De rij verplaatst zich al slingerend door de ruimte. Als de muziek stopt, gaan de leerlingen in een kring op de grond zitten.

Stap 2: wat kom je tegen?
Vraag de leerlingen hoe je op reis kunt gaan. Welke manier van reizen hebben ze in de kinderboeken gehoord die jullie gelezen hebben tijdens de Kinderboekenweek? Wat kun je onderweg tegenkomen?

Stap 3: in de boot
Vertel de leerlingen dat jullie net gaan doen alsof jullie op reis gaan. Ga je mee? Eerst met de boot! Ze zitten in groepjes van vier bij elkaar alsof ze in een bootje zitten. Ze wiegen zachtjes heen en weer van links naar rechts op het tempo dat je met de handtrom aangeeft. Varieer van zacht naar hard trommelen. Hoe harder de trom klinkt, hoe groter de beweging. Op een roffel kantelt de boot bijna om en rolt iedereen door de boot heen. Zodra de maat terugkomt, zitten de leerlingen weer achter elkaar en wiegen gezamenlijk van rechts naar links, luisterend naar de handtrom.

Stap 4: in het vliegtuig
Tijd om in het vliegtuig te stappen. Alle leerlingen zoeken een plekje en stellen zich voor dat ze in een vliegtuig zitten. Zet de muziek aan (track 2). Het vliegtuig stijgt op, zweeft door de lucht, helt naar rechts, naar links, draait een keer rond en vliegt het hele luchtruim door. De leerlingen doen deze bewegingen op de muziek na. Af en toe landen ze om vervolgens weer op te stijgen en verder te vliegen.

Stap 5: door de woestijn
De reis gaat door de woestijn. Zet de muziek aan (track 3). De leerlingen laten zien hoe ze door het warme zand sjokken. Dan voelen ze hoe heet het zand is en maken sprongen, van het ene op het andere been, met hun benen hoog opgetrokken. Wanneer ze op een kameel belanden dansen ze met een golvende beweging door het warme zand.

Stap 6: meebewegen
Vraag de leerlingen op welke manier ze nog meer kunnen reizen. Denk aan zitten op een olifant of zwemmen in een rivier of varen met een surfplank. Iedere leerling bedenkt twee manieren van reizen. Ze gaan in rijtjes van vier staan. Zet de muziek aan (track 4). De voorste leerling laat zijn manier zien. De anderen doen meteen met deze beweging mee. Degene die heeft voorgedaan sluit achterin het rijtje aan. Dan is de volgende leerling aan de beurt. Tot iedereen twee keer geweest is. Ze mogen als rijtje door de hele ruimte bewegen.

Schimmenspel | groep 3 en 4 | theater

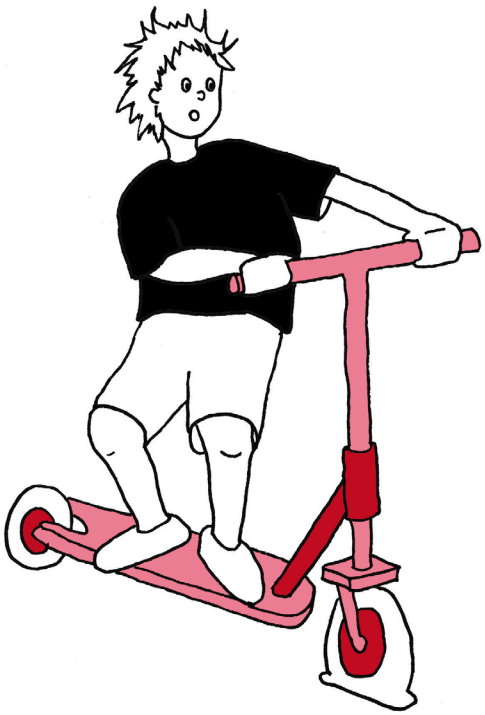

Verhalen kun je lezen, maar je kunt ze ook naspelen! De leerlingen beelden een verhaal uit terwijl de leerkracht voorleest. Ze doen dat in de vorm van een schimmenspel. Van het schimmenspel kunnen de leerlingen foto's maken die samen een stripverhaal vormen.

Tijd
30 minuten

Ruimte
Speellokaal of klaslokaal (alle tafels en stoelen aan de kant)

Nodig
Kinderboek
Sterke lamp
Groot wit doek waarop je kunt projecteren (bijvoorbeeld een laken)
Iets om het doek aan op te hangen
Eventueel: fotocamera, printer en vel gekleurd karton

Voorbereiding
Kies een kinderboek uit dat je bij deze les wilt gebruiken. Verdeel het boek vooraf alvast in scènes die goed uitgebeeld kunnen worden.
Verzamel eventueel wat rekwisieten die de kinderen kunnen gebruiken in hun toneelspel.

Opstelling
Hang het doek op zodat erop geprojecteerd kan worden. Zorg dat de onderkant van het doek de grond raakt. Zet stoeltjes of gymbanken in theateropstelling aan de ene kant van het doek. Zet een sterke lamp aan de andere kant van het doek. Er moet tussen de lamp en het doek genoeg ruimte zijn om te kunnen bewegen. Verduister eventueel het lokaal om het schimmenspel beter te kunnen zien.

Boeken die aansluiten op deze les
Het stuur van tuur | Riet Wille
Ik reis de wereld rond | Henrietta Drane
De gevaarlijke reis | Max Velthuijs

Stap 1

Vertel dat de leerlingen een schimmenspel gaan doen bij een kinderboek. Weet iemand wat een schimmenspel is? Zet de lamp aan en vraag een leerling om achter het doek te gaan staan en uit te beelden wat je zegt:

1. Doe eens net alsof je aan het fietsen bent.
2. Je moet opeens remmen voor een egeltje dat oversteekt.
3. O nee, je bent door een stukje glas gereden. Lekke band!
4. Pomp je band op.

Stap 2

De leerlingen hebben nu een idee wat een schimmenspel is en hoe je een verhaaltje kunt uitbeelden. Vertel dat je eerst het kinderboek gewoon gaat voorlezen en dat je daarna het boek nog een keer voorleest terwijl leerlingen het verhaal uitbeelden. Lees het boek voor en geef af en toe een suggestie van hoe iets uitgebeeld zou kunnen worden.

Stap 3

Nu mogen de leerlingen het verhaal uitbeelden terwijl je het boek nog een keer voorleest. Las bij elke scène een korte pauze in zodat leerlingen de tijd hebben om het verhaal achter het doek uit te beelden. Kies bij iedere scène twee andere leerlingen. Stimuleer de leerlingen om te overdrijven: grote bewegingen komen beter over op het doek. Hou tempo in het verhaal.

Stap 4

Als het schimmenspel goed lukt, kun je een leerling vragen om foto's van de scènes te maken (zonder flits!). Vertel dat jullie hiermee een stripverhaal gaan maken.

Stap 5

Print de foto's en plak ze in de juiste volgorde op een vel gekleurd karton. Verzin samen met de leerlingen tekst bij elke scène en schrijf die erbij in stripballonnetjes. Stel vragen om de fantasie op gang te helpen: Wie staan er in het beeld? Wat gebeurt er? Wat gebeurde er hiervoor en erna? Hoe loopt het af? Deze opdracht kan ook in groepjes gedaan worden. Geef ieder groepje een eigen foto.

Stap 6

Hang het stripverhaal op in de klas en bekijk het samen. Past het stripverhaal nog bij het boek? Of is er misschien een ander verhaal ontstaan?

De wereld van boven af | groep 5 en 6 | beeldende kunst

Kunstenaar Gerco de Ruijter bindt zijn fotocamera aan een vlieger. Hij fotografeert de wereld van bovenaf. Geïnspireerd op zijn werk schilderen de leerlingen een zelfbedacht landschap van bovenaf. Ze worden hierbij geholpen door opdrachtkaartjes.

Tijd
45 minuten

Ruimte
Klaslokaal of handvaardigheidslokaal

Nodig
Digibord om foto's en filmpjes te bekijken (www.kunstgebouw.nl/kinderboekenweek)
Opdrachtkaartjes
Schilderpapier (A3-formaat of vierkant)
Kwasten
Diverse kleuren verf
Doekjes of papier om de kwasten mee af te vegen

Voorbereiding
Print de opdrachtkaartjes (voor elke leerling 1 kaartje) en knip ze uit.
Leg de schilderspullen klaar.
Bedek de tafels met oude kranten of plastic.

Boeken die aansluiten op deze les
Abeltje | Annie M.G. Schmidt
Dr. Proktors Teletijdtobbe | Jo Nesbø
Pech onderweg – Over barre tochten en rampzalige reisjes | Jozua Douglas & Tosca Menten

Stap 1: foto's en filmpje bekijken

Bekijk met de leerlingen werk van Gerco de Ruijter op de site van Museum Boijmans van Beuningen. Kies één foto uit en zoom in. Wat zien de leerlingen op de foto? Herkennen ze iets? Vertel dat deze kunstenaar het landschap van boven wil zien maar zelf niet kan vliegen. Zijn oplossing is eenvoudig. Hij gebruikt een fototoestel als derde oog en fotografeert het landschap door het fototoestel aan een vlieger vast te binden.

Laat (een deel van) dit filmpje zien, waarin Gerco vertelt over zijn werk. De foto's lijken abstracte schilderijen, maar als je goed kijkt kun je op die foto's van alles ontdekken: boomtoppen, water, dieren, enzovoort. Bekijk met de klas nog een aantal foto's van Gerco. Wat ontdekken ze?

Stap 2: vliegend voertuig bedenken

Brainstorm met de leerlingen over manieren waarop je nog meer de wereld van bovenaf kunt bekijken. Vanuit een zeppelin? Een vliegend skateboard? Een ruimteschip? Een drone? De leerlingen kiezen ieder een eigen manier. Het voertuig hoeft niet echt te bestaan.

Stap 3: landschap schilderen

De leerlingen schilderen het landschap dat ze van bovenaf zien vanuit hun zelfbedachte voertuig. Ze mogen dit helemaal zelf bedenken. Je kunt de leerlingen op weg helpen met een opdrachtkaartje. Daarop staat een landschap beschreven met toevoegingen die zij erin kunnen plaatsen.

De leerlingen schilderen eerst het landschap en voegen de details later toe, zoals een auto, koe of bootje. Ze werken zonder water en mengpalet. De kwasten worden schoon geschilderd en afgeveegd aan de schilderdoekjes. Mengen doen de leerlingen direct in het schilderwerk. Laat ze grote egale kleurvlakken vermijden.

Stap 4: werk bespreken

Hang het werk van de leerlingen op en bespreek het aan de hand van deze vragen:

- Vanuit welk voertuig kijk je naar het landschap?
- Wat zie je allemaal?
- Wie heeft hetzelfde opdrachtkaartje? Welke verschillen en overeenkomsten zie je?
- Wat was er moeilijk aan de opdracht en wat was makkelijk?

Extra opdracht

Met de satellietweergave in Google Maps kun je de wereld ook van bovenaf bekijken. Kunnen de leerlingen landschappen op Google Maps terugvinden die lijken op hun geschilderde landschap?

Tip

Bekijk de uitzending Slimme Vliegers van Klokhuis. Hierin zie je een andere vliegerfotograaf aan het werk.

Opdrachtkaartjes

1. Landschap met duinen, strand en zee.	Mensen op het strand, mensen in het water. Het is een zonnige zomerse dag. Op de duinen groeit helmgras en achter de duinen groeien lage struiken. Ook kronkelt er een schelpen fietspad door de duinen.
2. Landschap met weilanden en sloten tussen de weilanden.	Tussen de weilanden zijn hekken, over de sloten bruggetjes. In de wei lopen koeien en schapen. Verspreid langs de sloten staan bomen. Ook is een dak van een boerderij te zien.
3. Landschap met stukken bos afgewisseld met stukken landbouwgrond.	De bomen zijn in herfstkleur en op de grond ligt al afgevallen blad. Op de landbouwgrond rijdt een knalgroene tractor. De grond wordt omgeploegd en in de aarde zijn strepen te zien. Sporen van de tractor.
4. Landschap met een kronkelige rivier.	Langs de rivier is een dijk van asfalt. Er rijden een paar auto's. In het water varen boten. Grote en kleine. Langs de oever zijn kleine zandstrandjes. Hier en daar zijn groepen bomen. Aan de zijkant zie je nog net een grote brug.
5. Landschap met de hoogste bergen op aarde.	Op deze hoogte groeit er niets meer. De bergen bestaan uit rotsen en stenen en op de toppen ligt sneeuw. Een grote roofvogel spreidt zijn vleugels uit. Langs één van de bergtoppen zweeft een wolk.
6. Landschap met veel huizen.	Een stad van boven met straten en achtertuinen. Hier en daar een plein en ook een park met een grote vijver. Er zijn allerlei soorten daken, groot en klein, met een punt of plat. Kijk, daar staat de school. In de straten staan langs de stoep geparkeerde auto's in allerlei kleuren.

Imitatio | groep 7 en 8 | literatuur & muziek

Als schrijver kruip je in de huid van de personages in je boek. Wat als je personage geen mens is, maar een ding? De leerlingen verdiepen zich door middel van een woordspin in hun zelfgekozen voertuig en schrijven vervolgens een 'imitatio'. Een songtekst vanuit het perspectief van dit voertuig. Deze songtekst mogen ze uiteindelijk aan de klas laten horen: zingend, rappend of spoken word.

Tijd
45 minuten songtekst schrijven
45 minuten songtekst op muziek zetten en uitvoeren

Ruimte
Klaslokaal

Nodig
Digibord
Filmpje Tips van Tim over rijmen (www.kunstgebouw.nl/kinderboekenweek)
Schrijfpapier
Eventueel muziekinstrumenten om zichzelf te begeleiden bij het zingen of rappen

Voorbereiding
Bekijk het filmpje Tips van Tim over rijmen
Zet muziekinstrumenten klaar

Boeken die aansluiten op deze les
Bestemming onbekend | Paul Mosier
Boreas en de zeven zeeën | Mina Witteman

Tip
Als het voor leerlingen te lastig is om zich te verplaatsen in een voertuig, dan kunnen ze ook een songtekst schrijven over iemand die met dat voertuig onderweg is.

Stap 1: voertuigen bedenken
Als schrijver kruip je in de huid van de personages in je boek. Wat als je personage geen mens is, maar een ding? Vertel de leerlingen dat ze een ‘imitatio’ gaan schrijven. Een tekst (in dit geval een songtekst) vanuit het perspectief van iets of iemand anders (in dit geval een voertuig). Deze songtekst mogen ze uiteindelijk aan de klas laten horen: zingend, rappend of spoken word.

Bedenk samen de meest uiteenlopende voertuigen. Refereer hierbij aan kinderboeken. Denk aan trein (Bestemming onbekend), zeilboot (Boreas en de zeven zeeën), bezem (Harry Potter), paarden (De Grijze Jager), lift (Sjakie en de grote glazen lift) et cetera. Schrijf zoveel mogelijk voertuigen op het digibord.

Stap 2: woordspin maken
Iedere leerling kiest een voertuig uit waarmee hij een ‘imitatio’ gaat schrijven. Vraag de leerlingen om hun gekozen voertuig in het midden van een vel papier te schrijven. Daar omheen schrijven ze woorden die met het voertuig te maken hebben (een woordspin). Hoe ziet je voertuig er precies uit? Welke details kun je benoemen? Gaat het hard of langzaam, is het groot of klein? Welk geluid maakt het? Welke kleuren heeft het? Hoe ruikt het? Hoe voelt het? Als jouw huifkar, hovercraft of zeppelin karaktereigenschappen had, welke zouden dit dan zijn? In hun songtekst mogen de leerlingen lekker overdrijven.

Stap 3: songtekst schrijven
Nu alle inspiratie is verzameld, kunnen de leerlingen hun songtekst gaan schrijven. Bekijk met de klas het filmpje Tips van Tim. Rapper Tim geeft tips over rijmen (volrijm, klankrijm en alliteratie), woordkeuze (synoniemen, iets omschrijven), flow (snelheid tekst aanpassen op de beat) en stemgebruik (lage tonen en hoge tonen gebruiken).

De leerlingen schrijven een songtekst van minimaal tien regels. Er mogen herhalingen in zitten. Bij het schrijven kunnen ze alvast een melodie of ritme bedenken. Werken de leerlingen liever samen? Dan kunnen ze een songtekst maken waarin hun voertuigen elkaar ontmoeten.

Stap 4: muziek bedenken
De leerlingen werken aan de muzikale ondersteuning van hun songtekst en maken een melodie of ritme met muziekinstrumenten, als die voorhanden zijn. Denk aan trommels, xylofoon, boomwackers of keyboard. Eventueel kunnen ze ook werken met body sounds, zoals klappen, tikken, beatboxen.

Stap 5: optreden
De leerlingen die dit willen, laten hun songtekst op muziek horen aan de klas: zingend, rappend of spoken word (een soort combinatie van gedichten voordragen en rappen, met veel aandacht voor ritme en gevoel).

De ontdekkingsreis | hele school | muziek

Vindt op jullie school een gezamenlijke afsluiting van de Kinderboekenweek plaats? Zing dan met alle groepen het lied *De ontdekkingsreis*. Op www.kunstgebouw.nl/kinderboekenweek kun je het liedje beluisteren. Er is ook een instrumentale versie. Hebben jullie een eigen schoolband? Maak dan gebruik van de bladmuziek.

Hello world. It's me, it's me.
The wonder world of you and me.
Give me a place with love and friendship and space
and let's have days and nights with fun.
Hello world. Here I come.

Waar je vandaan komt, waar je staat, door je ouders, door je straat.
Wie je vriend is, je heldin, ze vormen samen het begin.
Van begin tot happy end zijn zij de stukjes van de puzzel.
Van de puzzel die jij bent.

Hello world. It's me, it's me.
The wonder world of you and me.
Give me a place with love and friendship and space
and let's have days and nights with fun.
Hello world. Here I come.

Waar ik naartoe reis, naar welk land, naar het oerwoud of het strand.
Naar New York of Zuid Tirol en zelfs hier gewoon op school,
tel ik af van one to ten. Wereld kom mij maar ontdekken.
En ik zeg je wie ik ben.

Hello world. It's me, it's me.
The wonder world of you and me.
Give me a place with love and friendship and space
and let's have days and nights with fun.
Hello world. Here I come.
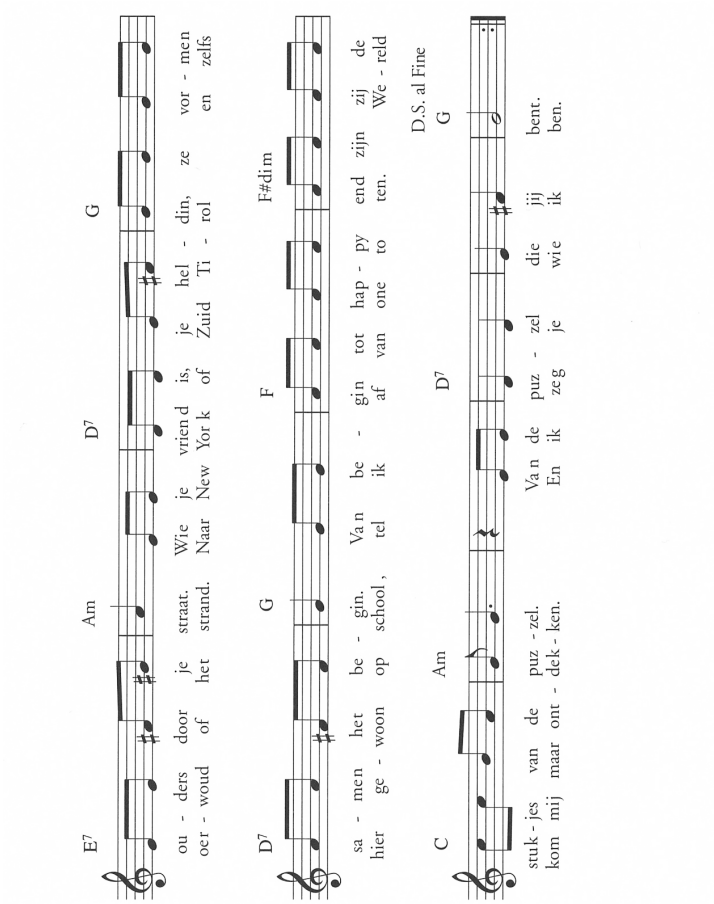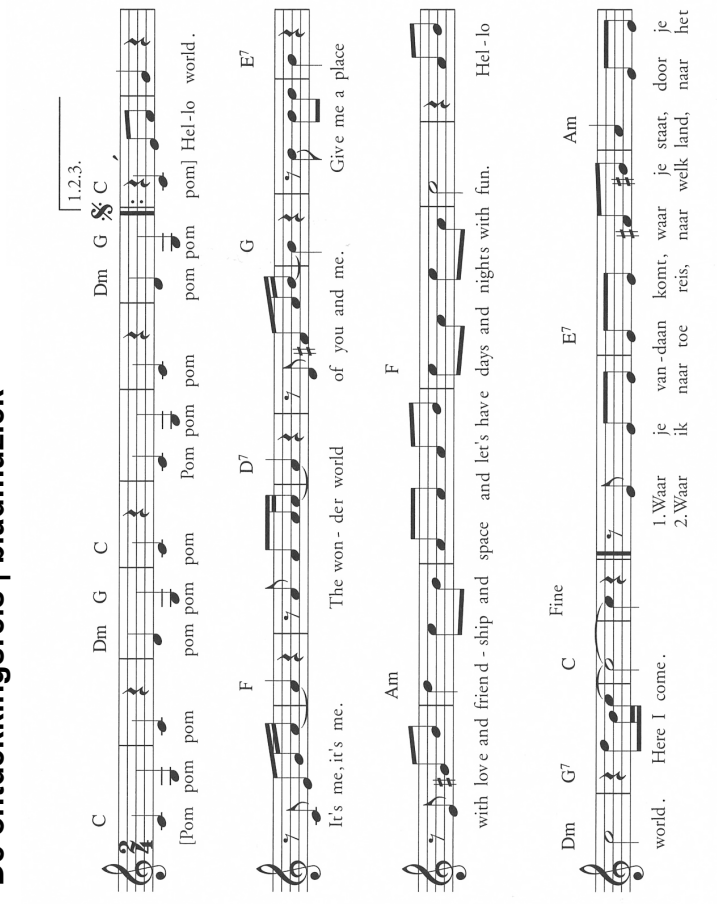
De ontdekkingsreis | bladmuziek